

TÍZ ÉV GÖDÖLLŐN

STÚDIÓSZÍNHÁZI TALÁLKOZÓK

Nálunk nincsenek kisszínházak! - írtam 1986-ban az első gödöllői stúdiószínházi találkozó műsorfüzetében. Az indulatos ténymegállapítás akár most is elhangoz-hatna, hisz a színházi struktúrában egy évtized alatt sem következett be alapvető változás. Valami azért mégis történt, s ehhez a maga eszközeivel az a fesztiválsorozat is hozzájárult, amelyet a Gödöllői Művelődési Ház indított el, szervezett és bonyolított le.

Tíz évvel ezelőtt nemcsak amiatt keseregtem, hogy Magyarországon nem alakult ki azoknak a kisszínházaknak a hálózata, amelyek a nagyszínházakétól eltérő, kísérleti, speciális rétegigényeket kielégítő feladatokat vállalhatnak, hanem azt is konstataáltam, hogy e szerepet elsősorban a kőszínházak stúdióelőadásai töltik be, épp ezért fontos a stúdióprogram számbavétele, támogatása, szakmai eredményeinek megismertetése.

A színházi szakma a nyolcvanas évek elején ébredt rá arra, hogy a két évtized alatt a politika által elfogadott és a közönség meg a színházi emberek körében egyaránt megkedvelt stúdiószínházi forma megérett az önálló szakmai megmérettetésre. Előbb a miskolci, majd a kecskemeti színház vállalkozott stúdiószínházi találkozó megszervezésére, azonban mindkét esetben csak egyetlen alkalomra tudták összegyűjteni a produkciókat.

Ami nem sikerült e két nagyszínháznak, azt 1986-ban egy művelődési ház valósította meg, s

Lipics Zsolt (Nagg) és Csonka Ibolya (Nell) a kaposvári Beckett-előadásban (Ilovsky Béla felvétele)



a gödöllőiek immár nyolcadszor rendezték meg a stúdió- és alternatív színházak találkozóját. Kezdeményezésüket kezdettől fogva támogatta a Soros Alapítvány és a Művelődési Minisztérium, de mindenekelőtt a város, amelynek vezetése is, közönsége is magáénak vallotta és vállalja e színházi eseményt.

A találkozók szíve-lelke, szervezője, válogatója, szponzorkeresője, elkötelezett és megszállott mindenese Kapusztá Katalin, aki nemcsak azt tartja fontosnak, hogy rendezvényein a művészek, a bírálók, a vendégek s a nézők egyaránt jól érezzék magukat, hanem azt is, hogy ezek a találkozók hozzájáruljanak egy színházi forma s ezáltal az egész színházi élet egészséges fejlődéséhez.

Az első alkalommal a stúdió- és szobaszínházak találkozója hirdették meg, de 1990 óta alternatív együttesek is helyet kapnak a programban, hiszen a hivatalos színházi struktúra perifériáján mind nagyobb számban működő csoportosulások egyre jelentősebb művészi tényezővé váltak. A fesztivált eleinte két évente, majd 1990-től évente rendezik meg, s ettől az évtől kezdve tudnak a legjobb produkciók alkotóinak díjakat is adni. (A pénzt a díjazott előadás továbbjártására vagy újabb stúdióelőadás létrehozására lehet csak felhasználni!)

A találkozók műsora mindig a szervezők szándékainak és lehetőségeinek szorításában született meg. Hiába szeretnék az adott évad legjelentősebb, legfigyelemreméltóbb előadásait összegyűjteni, ha különböző okok miatt egyes produkciókról le kell mondaniuk, hiszen az egyiknek a technikai paraméterei nem teszik lehetővé a térbeli adaptálást, a másik egyeztetési problémák miatt nem játszható, a harmadik olyan fővárosi siker, amely a potenciális szakmai

és érdeklődő közönség számára már elvesztette újdonságértékét. (Az ideai válogatásból hiányzott például a veszprémi Nádas-bemutató, az *Ünnepszínház*, mert játékerét nem lehetett kialakítani Gödöllőn; a Harmadik Színház Tótékját nem lehetett egyeztetni; a legjobb pesti alternatív előadásokat pedig sorozatban játssza például a Katona József Színház, tehát már sokan látták őket, márpedig a találkozó elsősorban a helyi és a kiruccanó fővárosi nézőknek szól.)

Ebből következően mindig érdekes, de nem mindig a legjobb előadások láthatók a fesztiválon, vagy másként fogalmazva: legtöbbször részértékekben gazdagok, elképzeléseikben igényesek, de egészében gyakran vitathatók a produkciók. Épp ezért van jelentőségük a találkozó záró szakmai beszélgetéseknek, hiszen ezek alkalmat adhatnak arra, hogy a kísérleti, forma- és műfajteremtő próbálkozások értékei éppúgy kimondassanak és megerősítést nyerjenek, minthogy a modernkedésre, a blöff re, a kísérletezés címkéjével leplezni szándékolta szakmaiatlanságra is fény derüljön.

Mindezzel együtt a nyolc találkozó látott művek listája imponáns. Egy híján hatvan darab szerepelt a programban, ebből huszonegy magyar szerző műve, s húsz dráma magyarországi, illetve ősbemutató volt. Az előadásokat jegyző rendezők között a hivatásos szakma kiválóságai éppen úgy megtalálhatók, mint rendezéssel sikeresen próbálkozó színészek, filmesek - sőt dramaturg meg kritikus is - vagy kifejezetten alternatív művészek. Vannak, akiket a kisszínházi alkotómód különösképpen vonz, s ez tükröződik a találkozókon szereplő produkciók számában is. Zsótér Sándor négyszer, Szőke István, Vincze János, Pinczés István háromszor, Lukács Andor, Babarczy László, Vándorfy László, Bérczes László, Jordán Tamás, Kiss Csaba, Verebes István kétszer szerepelt a programban. Az együttesek közül a veszprémi és a miskolci színház hatszor, a kaposvári, a nyíregyházi és a debreceni ötször, a Merlin négyszer és a Pécsi Harmadik Színház háromszor vett részt a találkozókon. Tizennégy alkotó és tizenhárom együttes kapott díjat. Többször díjazták a kaposváriakat (háromszor), a győrieiket, a Merlin Színházat és a Harmadik Színházat (kétszer-kétszer), illetve a rendezők közül Vincze Jánost (háromszor), Jordán Tamást és Kiss Csabát (kétszer-kétszer), az előbbi az egyik produkcióban Lázár Katalin közösen.

Az ideai találkozó kiegyenlített, nem túl magas átlagszintet mutatott. A hat bemutatóból kettő határon kívüli együttes munkája, egy pedig alternatív műhelyek produktuma. A Kassai Thália Színház *Bánk bánja* éppen úgy a drámai alapanyag rendezői átértelmezésének érdekes példája, mint a győri *Nők iskolája* vagy a Merlin és az Éjszakai Színház *Temetése*. (A végeredmény

természetesen igen különböző: Tóth Tamás filmrendező színházi bemutatkozása nem győz meg a Nádás-darab illetévaló átalakíthatóságáról, megkurtításáról, a *Bánk* bánban Verebes István tiszteletre méltó s elfogadható rendezői attitűdje és a megvalósítás olykor esetlegesnek tűnő részletei nincsenek kellő harmóniában, a *Nők iskolája* látványvilágát, színészi megoldásait tekintve szellemes, könnyed, csúfondáros, bár a dráma mélyebb fájdalmai csak részben jelennek meg az előadásban.)

Elsősorban dramaturgiai szempontból izgalmas a miskolci előadás, ugyanis Zsótér Sándor Seneca *Phaedráját* és Forgách András *A Pincér* című egyfelvonásosát dolgozta össze s hozott létre egy belső rímelékre épülő, egységes előadás esélyét megteremtő szöveget. A szatmárnémeti színház Harag György Társulata és a Merlin közös produkciója, A gondnokelsősorban Czintos József önmagában kitűnő alakítása miatt élvezetes, meg attól, ahogy Bérczes László a darab fanyar komikumát kibontotta (kevésbé jelent meg a pinteri szöveg többértelműsége, nem függetlenül a szereplők közötti erőkülönbségtől, illetve Czintos szerepfelfogásától).

A debreceni színház ősbemutatót tartott: Nagy András *Mi, hárman* címmel egy ismert író életrajzi elemeiből olyan háromszögtörténetet írt, amely inkább tűnt felolvasó színházba valónak, mint színpadra, bár Czeizel Gábor sok mindent megpróbált, hogy a túlírt, irodalmias anyagot színpadszerűvé tegye. A kaposváriak egy régebbi, ám újrarendezett, erős előadással, Beckett *Végjátékával* szerepeltek, s igencsak próbára tették a nézők tűrő- és beleélő képességét, mivel az első mondat ötvenöt perces egyéni néma-jelenet után hangzik el.

A díjakat Babarczy László *Végjáték*-rendezése, Kiss Csaba győri Molière-előadása és a miskolci produkció kapta.

Az idei találkozón fellépő együttesek is igazolják, hogy van már nálunk kisszínház, de távolról sem annyi, amennyire - hitem szerint - szükség lenne. A stúdióelőadások mellett egyre több olyan produkció létezik, amelyet struktúráján kívüli együttes, vagy többféle, többfelől érkezett, más-más stílust képviselő alkotócsoporthoz készít. Színesedik a színházi kínálat, differenciálódik a színházcsinálás módja, átjárhatóvá kezd válni a hivatásosok és nem hivatásosok között mestersegesen emelt és sokáig fenntartott fal. S abban, hogy ez a változás bekövetkezett, a gödöllői találkozónak is szerepük van.

Nánay István

Összeállításunkban az idei találkozó előadásainak kritikáit közöljük, megjegyezve, hogy A gondnokról előző számunkban írtunk, illeNe a *Mi, hárman* című előadásról e számunk következő blokkjában olvasható elemzés.

TASNÁDI ISTVÁN

VICSORVIGYOR

KATON JÓZSEF: BÁNK BÁN

Nagy nemzeti klasszikusainkkal kapcsolatban háromfajta igény szokott felmerülni: érthetőbbé tenni az archaikus szöveget, megszabadítani a ma már terjengősnek tűnő irodalmiasságtól, és találni hozzá egy olyan koncepciót, amely egyértelmű áthallásokat teremtve képes lekötöni a publikum figyelt

mét, az előadást pedig megkülönbözteti az azt megelőző számtalan - szintén egyéni koncepciójú - feldolgozástól. Általában azonban ritkán

Tóth Tibor (Otto) és Kövesdy Szabó Mária (Gertrudis) (Zsila Sándor felvétele)

